

Zgodnje jutro, dobra družba, dobra vremenska napoved, zanimiv cilj... Tako nekako se začno naše pustolovščine. Bolj ali manj!?

V prejšnjih dveh prispevkih sem opisal kaj vse vpliva na dobro pripravo in izvedbo zimske ture. Izbira primerne cilja, sopotnikov, spremljamo vremenske dogodke zadnjih dni in napoved za naprej ter seveda izberemo primerno opremo, ki jo znamo uporabiti.

Vsako turo lahko generalno razdelimo na več časovnih obdobji. Predpriprava, priprava opreme pred turo in preizkus opreme pred odhodom, izvedba ture in uživanje, to smo spoznali v prejšnjih prispevkih. Če gre vse po sreči se kasneje spomnimo le izvedbe, čudovitih doživetji in dobre družbe. Pa vendar ne gre pozabiti na del ture in s tem povezana opravila, ki mu sam pravim »če se zgodi«. Seveda si vsi želimo, da do neljubih dogodkov sploh ne pride. Če pa se že zgodi je dobro, da smo na to pripravljeni in v kratkem času, ki nam je na voljo uporabimo vse znanje in razpoložljivo opremo, da se izognemo najhujšemu.

Kako ukrepati, če se zgodi?

Vse napisano v prejšnjih člankih je služilo temu, da se izognemo nesreči, ki ima lahko za posledico zasutje v snežnem plazju. Pa se vseeno lahko zgodi. Pri vsaki taki nesreči je za dober razplet, poleg vsega znanja in opreme, potrebno obilo sreče. V najboljšem primeru je žrtev vidna in le delno zasuta. Čas iskanja je nič, vso pozornost usmerimo v našo lastno varnost in pomoči zasutemu.

Drugače pa je, če nas plaz popolnoma preseneti, zasutih je več ljudi, nihče ni ostal viden. Težko bom opisal vse možne situacije, ki se vam lahko zgodijo. Pri organizaciji in izvedbi tovariške pomoči je predvsem pomembno koliko je tistih, ki so ostali »zunaj« in so (nepoškodovani) sposobni opraviti različna opravila. Manj je na voljo ljudi, bolj natančno boste morali narediti plan opravil, saj boste morali nekatera zavestno izpustiti. Med samim reševanjem plan opravil sproti prilagajajte glede na situacijo.

Poglejmo si najprej zakaj se pri reševanju v plazju tako mudi?

Najboljšo predstavo o možnostih preživetja boste dobili, če si ogledate »krivuljo preživetja«. Nekaj procentov zasutih žal doživi hude poškodbe, ki so nezdružljive z življenjem. Vsi ostali pa imajo veliko možnost preživetja, če so odkopani v najkrajšem času. Statistika pravi, da po 18 minutah preživi še osem od desetih zasutih, po 35 minutah le še trije in po 90 minuti manj, kot dva od desetih preživita. Torej, v prvih 20 minutah je treba storiti vse, da zasute vsaj toliko odkopljemo, da jim omogočimo dihanje.

Takoj po dogodku

Najprej preglejte sebe in vse, ki so ostali »zunaj«. Preštejte se. Ugotovite kdo manjka in kje v skupini je bil v času dogodka. Ocenite stanje. Ocenite poškodbe. Nezasute a poškodovane napotite na varno mesto. Tam naj počakajo in se poizkušajo oskrbeti ter zaščititi pred mrazom. Neaktivne udeležence je tudi za to dobro nekoliko odstraniti, da nam njihove lavinske žolne ne povzročajo dodatnih zapletov pri iskanju prvega signala. V nobenem primeru pa neaktivni udeleženci ne smejo izklopiti svojih naprav!

Predvsem vas ne sme zajeti panika, ki vodi v brezglavo početje, ki ne bo obrodilo sadov. Ozrite se naokoli. Vam grozi še kakšna nevarnost. Ne pozabite, naj vas ne vodita moč in motivacija. Trezna presoja, hitro, pa vendar preudarno ukrepanje, zagotavljajo uspeh.

Če je na voljo dovolj ljudi takoj pokličite 112. Običajno pa je za opravila, ki naj se izvedejo v prvih 15-20 minutah premalo ljudi, zato klic na 112 odložite za nekaj časa. V prvih 15-20 minutah storite vse, kar je v vaši moči, da zasutim omogočite dihanje. Šele, ko ste izkoristili vse znanje in običajni postopki niso dali rezultatov, pokličite 112. Takoj za klicem nadaljujte z iskanjem. Ne obupajte!

Kako ravnamo?

Naredite si plan! Plan boste glede na dogodke med iskanjem prilagajali. Plana se držite. Planiranje ali triaža pripomoreta k tekočemu delu, da med iskanjem po nepotrebnem ne

travimo časa z razmišljanjem. Delajmo po v naprej naučeni proceduri, ki jo sproti prilagajamo ugotovitvam. **Cilj je najprej pomagati tisti, ki imajo največjo možnost preživetja.**

Naj navedem primer. Zgodilo se je... Na plazovini opazimo delno zasutega in v naglici odločimo, da je z njim vse v redu, saj ni zasut. Lotimo se iskanja drugega. Žolna nas vodi do mesta izvora signala, sledi sondiranje, odkopavanje... Na žalost na koncu ugotovimo, da je zasuti doživel takšne poškodbe, ki niso združljive z življenjem. Odpravimo se k prvemu. Bil je v nezavesti, dihal je, vendar je imel obraz zarit v sneg. Medtem, ko smo se ukvarjali z iskanjem popolno zasutega se je zadušil.

Hitri pregled plazovine je pomemben. Žrtvi, ki je vidna lahko hitro in kvalitetno pomagamo.

Nauk: Vedno se najprej lotimo obravnave žrtve, ki jo najhitreje, z najmanj dela lahko rešimo življenje. Delno zasutega bi v minuti postavili v položaj za nezavestnega in ga ohranili pri življenju. Nato bi se lotili iskanja naslednjega najbližjega.

Hitri pregled plazovine

Sledi hitri pregled plazovine. Če ste bili med dogodkom na mestu in v stanju, ki je omogočalo opazovati gibanje tistega, ki ga je plaz odnesel je dobro, da si zapomnite, kje je bila žrtev, ko jo je plaz zajel in po možnosti tudi mesto, kje ste jo zadnjič videli. Na ta način ste močno zmanjšali obseg površine, ki jo morate pregledati. Opazujte, kličite, poslušajte. Najprej preglejte prioriteta mesta ali mesta odlaganja, kot jih tudi imenujemo. Plaz se obnaša, kot tekoča voda. Zariva se v ovire in za njimi pušča navidezni prazni prostor, na zavojih in v globini teče počasneje, na površini hitreje. Lažji predmeti plavajo na površju in jih odnese dlje navzdol, težji predmeti kmalu potonejo in se zaradi drgnjenja ob podlago prej zaustavijo. Na plazovini vidnih predmetov ne odstranjujte. Ali jih pustite tam ali pa, če jih potrebujete, nadomestite z nekim drugim predmetom, mesta označite. Mesta odlaganja so poleg čela plazovine še vsi zavoji, na notranji in zunanji strani, pred in za ovirami ter vsi prevoji in prostori pod prevoji, skoki.

Iskanje z lavinsko žolno

Hkrati, ko opazujete in kličete že pripravite lavinsko žolno v način za iskanje signala. Ne glede na tip žolne najprej iščete signal, potem iščete smer (iskanje s signalom) in nazadnje iščete mesto izvora najmočnejšega signala (točkovno iskanje, pinpointing). Za lažje razumevanje poteka iskanja z lavinsko žolno si predstavljajte kako pristaja letalo. Daleč od

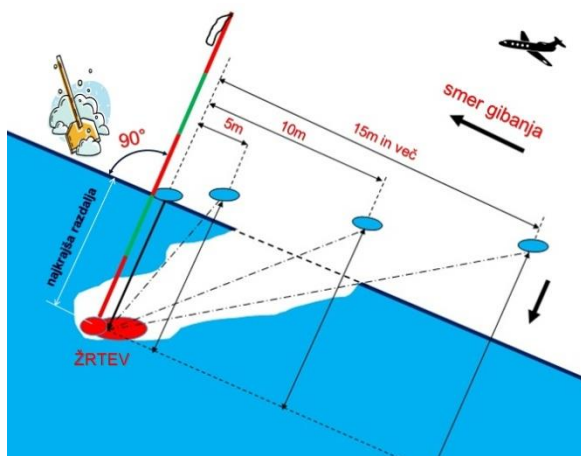
letališča je letalo visoko v zraku, leti zelo hitro in ni nujno na meter natančno v pravi smeri. Bolj se letalo približuje pristajalni stezi, bolj počasi in nizko leti, natančnost smeri je vedno večja. Ko letalo pristane ima zelo majhno hitrost, je čisto na tleh in pelje natančno po zarisani črti na pristajalni stezi. Na koncu letalo išče parkirišče, taksira, zelo je počasno, zavija na parkirišče. Zaključimo s potnikom, ki je zelo počasen, hodi po tleh in zelo natančno mora zadeti vhod v letališko zgradbo. Natančno tako iščemo z lavinsko žolno.

Prej bomo zaznali prvi signal, prej bomo sistematsko pričeli z iskanjem. Ne glede na vrsto in tip lavinske žolne (vedno prvi signal zazna najprej najdaljša antena) najlaže ujameмо prvi signal na ta način, da napravo pripravljeno za iskanje (sprejem) v višini glave, ob uhlju, sučemo v treh oseh. Vsaka sprememba smeri naprave naj bo na eno sekundo. Najbolje je, da si med tem opravilom ponavljamo število 21, to je približno ena sekunda. Kaj pravzaprav počnemo? Največja razdalja na kateri sprejemna naprava zazna oddajno je možna takrat, ko sta oddajna in sprejemna antena v polariziranem položaju. Paralelno ena na drugo, takrat je sprejem najboljši. Ker zasutemu ne moremo reči, da naj se premakne, da bo njegova oddajna naprava v dobrem položaju glede na sprejemno napravo ne preostane drugega, kot sprejemno napravo prilagoditi oddajni. To nam omogoča tri-osno sukanje sprejemne naprave. Prvi signal lahko zaznamo celo do 30% prej, kot v drugem položaju sprejemne naprave. Torej, sprejemna naprava je v višini glave, gibljemo se hitro. Iščemo signal. Letalo je še daleč od letališča, visoko, hitro leti, natančnost ni toliko pomembna.

Ko zaznamo prvi signal obdržimo napravo v položaju, ko se je to zgodilo in naredimo še korak ali dva v isti smeri, da signal postane tako močan, da napravo lahko spustimo pred telo v horizontalni položaj. Vsaj eden od indikatorjev na napravi mora takrat kazati nek rezultat. Ali je to število za razdaljo, je to zvočni indikator, puščica itd ni pomembno. Letalo se približuje letališču, nekoliko nižje je, leti počasneje v točno določeni smeri.

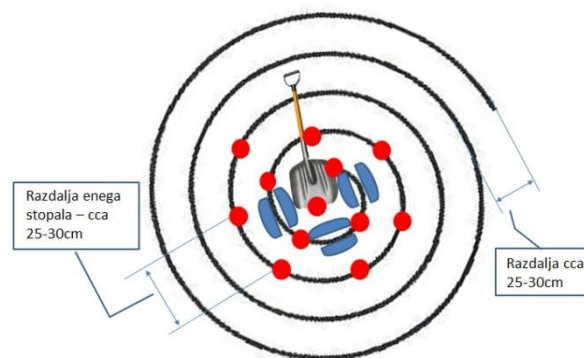
Od sedaj dalje iščemo s signalom, iščemo smer. Držimo se metode iskanja, ki ustreza naši napravi. Naprava je lahko popolnoma analogna, lahko kombinacija ene antene in digitalne obdelave sprejetega signala, lahko pa je tri-antenska, digitalna naprava. Ne pozabimo na »pristajanje letala«. Ko smo od izvora še daleč je naprava v višini trebuha, ko indikator razdalje pade pod 15, spustimo napravo bliže k tlom, ko pade indikator razdalje pod 10 se sklonimo, naprava je le še pol metra nad plazovino. Ko pade število, ki označuje razdaljo pod 4 ali 3 naj bo naprava v kontaktu s plazovino, torej na tleh. Letalo se je dotaknilo pristajalne steze, zelo počasno je, vozi zelo natančno.

Tretja, zadnja faza iskanja z napravo je točkovno določanje najboljšega signala. V tej fazi naprave horizontalno ne sučemo več. Ostane v enakem položaju, kot takrat, ko smo jo približali površini plazovine. S parimi križi določimo najboljši signal, najkrajšo razdaljo do oddajne naprave. Ne izgubljammo časa z določanjem signala na nekaj centimetrov. Letalo se je ustavilo, hitrost je nič, s kolesi je na tleh, natančno pri tunelu za izstop potnikov.

Z lavinsko žolno se izvoru signala približujete podobno, kot pristaja letalo

Spiralno sondiranje – pravokotno na površino plazovine

Shema spiralnega sondiranja. Razmak med spiralami in vbodi naj bo cca 35 cm.

Kaj več o uporabi lavinske žolne pa tule: <https://www.volontar.net/clanek.php?pid=38>

Nahrbtnik imamo med iskanjem na ramah, saj bomo takoj, ko najdemo najmočnejši izvor signala potrebovali sondo in lopato. Ne pozabimo, z lavinsko žolno ne iščemo človeka, ampak izvor elektro-magnetnega sevanja. Sprejemnik nam bo pokazal najkrajšo razdaljo do oddajne naprave.

Čaka nas še zadnja faza iskanja, ko iz letala izstopajo potniki in iščejo pravi izhod. Torej, morajo biti natančni, ne preveč hitri, gibljejo se pod nivojem letala.

V zadnji fazi iskanja z žolno le to popolnoma približamo plazovini. Ni odveč, če s prosto roko celo malo pobrsamo. Zasuti je lahko le nekaj cm pod površjem.

Na mestu najboljšega izvora snemimo nahrbtnik, izvlecimo sondo in lopato. Da ne izgubimo stika s točko najboljšega izvora signala tam zapičimo lopato in okoli nje s sondo prebadajmo plazovino. Metoda se imenuje »pravokotno spiralno sondiranje«. Sondo zabadamo pod pravim kotom glede na naklon pobočja. Vbodi si sledijo v obliki spirale v razmaku enega stopala. Na ta način boste v največ dveh krogih z lavinsko sondo zadeli žrtev. Šele ob dotiku sonde z zasutim lahko rečemo, da smo fazo iskanja zaključili, našli smo zasutega. Sonde pod nobenim pogojem ne izvlecite.

Na mestu najboljšega signala zasadite lopato in takoj pričnite s pravokotnim spiralnim sondiranjem

O situaciji, ko je zasutih hkrati več oseb: <https://www.volontar.net/clanek.php?pid=23>

Odkopavanje

Čaka nas najnapornejši in najdaljši od segmentov reševanja zasutega. Za zasutega je zračni žep, prostor pred obrazom, življenjskega pomena. Ne porušimo mu ga. Kako se lotimo odkopavanja je odvisno od globine zasutega, to ugotovimo s sondo in od časovne oddaljenosti od dogodka... V vsakem primeru se nekoliko odmaknimo od sonde navzdol in pričnimo s kopanjem. Začetek kopanja, odmik od sonde je odvisen od globine zasutega. Kopati začnemo približno 1,5 do 2 kratno globino zasutega, na spodnji strani sonde. Bolj je teren položen, dlje proč od sonde moramo začeti kopati. Tako bomo k zasutemu dostopali z boka. Med kopanjem ne bomo teptali snega nad njim, ne bomo poškodovali morebitnega zračnega žepa. Kako se lotimo odkopavanja je odvisno od števila ljudi, ki so na voljo.

Kopač na čelu naj seka sneg in ga poriva nazaj. Kopači za njim odkopan sneg delno odkopavajo stranice in po sredini kanala sinejo sneg nazaj

Poizkušamo narediti nekakšen stožčast kanal, ki bo širši na zunanji strani in ožji na strani, kjer je zasuti. Kopači se razvrstijo v obliko klina, eden na čelu in potem izmenično za njim po dva in dva kopača. Kopači naj bodo med seboj oddaljeni za dve dolžini lopate, da se med odmetavanjem ne zadevajo po nepotrebem. Kopljejo v pol-klečečem ali klečečem položaju. Sneg odmetavajo z gibi telesa ne samo z rokami. V bistvu zares koplje le prvi v piramidi. Sneg potiska ali meče samo za sebe. Naslednja dva kopača nekaj malega kopljeta ob strani, glavna naloga pa je, odstranjevanje snega, ki ga je nakopal čelni kopač. Naslednji par kopačev se ukvarja izključno s čiščenjem snega, ki ga proti širšemu delu kanala narivajo prvi trije. Praktično kopači ne mečejo snega v stran, ampak ga porivajo po sredini kanala nazaj. Na lopato zajemamo le toliko snega, ki ga brez težav odložimo, kjer želimo. Če je snega na lopati preveč, če sekamo prevelike kepe, se zgodi, da nam sneg zdrsuje z lopate in pada nazaj v izkopen kanal. Dvojno delo pa ne pripomore k učinkovitosti. Kopači svoje položaje med seboj zamenjajo vsakih nekaj minut, da pri napornem delu nenehno ne obremenjujejo istih mišic.

Odkopani prostor mora nuditi dovolj prostora za pravilno obravnavo zasutega

Lavinska sonda, ki smo jo pusti zabodeno in se dotika zasutega nam je nekakšno kazalo. Ob njej nadaljujemo s širitvijo čela kanala. Takoj, ko eden od kopačev, praviloma čelni, naleti na del telesa, ta kopač začne kopati oziroma odstranjevati sneg izredno pazljivo in se čim prej poizkuša dokopati do glave. Ko je v bližini glave, sneg lahko odstranjuje z rokama. Zelo mora biti pozoren na prostor pred obrazom. Prvič, če je pred obrazom evidentno prazen prostor, zračni žep, so tovariši na dobri poti, da zasutega rešijo živega in drugič, majhen in krhek zračni žep lahko kaj hitro porušimo in sesujemo sneg na obraz zasutega. Večji je zračni žep, dlje časa je zasutemu omogočal dihanje, dlje časa imajo iskalci možnost najti zasutega. Ko je okolica glave očiščena se v bistvu ne mudi več. Sedaj je čas za klic na 112. Sedaj smo pozorni na stanje zasutega. Pazljivo ga naprej odkopavamo, v nobenem primeru ga ne poizkušamo izvleči iz belega objema. Zasutega obravnavamo, kot hudo poškodovanega, zaščitimo vratno hrbtenico. Sicer se sliši paradokсно, vendar smo med odkopavanjem k zasutemu odprli pot hladnega zraka, kar pomeni, da se rešeni začne zelo hitro ohlajati. Lahko že med odkopavanjem luknjo pokrijemo s ponjavo ali bivak vrečo in s tem precej upočasnimo ohlajanje zraka okoli ponesrečenega. Vsekakor pa ga moramo pred premikanjem zaščititi s folijo in dodatnimi oblačili. Odkopanemu tudi, če je pri zavesti in se

lahko premika, v nobenem primeru ne dovolimo, da vstane in se sam giblje. Obravnavamo ga izredno pazljivo, z mesta zasutja ga prenesemo na varnejše mesto oziroma na priročno sredstvo za transport.

Kaj več o odkopavanju pa tule: <https://www.volontar.net/clanek.php?pid=25>

Prva pomoč in transport

Zasutega obravnavamo, vsaj v začetni fazi, kot hudo poškodovanega. Vidne rane ali zlome oskrbimo po smernicah prve pomoči. Predvsem pa ga moramo dobro zaščititi pred nadaljnjo izgubo toplote. Ne pozabite, kopačem in ostalim, ki sodelujejo pri reševanju je vroče od obilice naporenega dela. Ne sodite po sebi. Ponesrečeni je bil zasut v mrzlem snegu, nepremično leži, hitro se ohlaja. Astro folija je lahek, majhen kos opreme, ki izdatno pomaga v takšni situaciji.

Zgoraj sem zapisal, da je organizacija reševanja odvisna od števila ljudi, ki so na voljo. Pri zadostnem številu ljudi lahko nekateri že med iskanjem in kasneje med odkopavanjem pripravijo transportno sredstvo, oblačila za ohranjanje toplote, morda v bližini pripravijo mesto za pristanek helikopterja...

Če imate možnost in opremo ter s tem ne poslabšate stanja zasutega, začnite s transportom

Za transport se odločite, ko ni druge, boljše izbire. Če to znate in zmorete boste s približanjem ponesrečenega reševalcem, ki prihajajo nasproti, največ storili za ponesrečenega. Če transporta niste sposobni izpeljati, poskrbite, da ponesrečenega in sebe dobro zavarujete pred izgubo toplote in mirno počakajte na reševalce.

V primeru nesreče v snežnem plazju imajo vsi nezasuti in nepoškodovani polne roke dela. Če je ljudi premalo, da bi izvedli vsa priporočena opravila izpustimo tista manj pomembna, ki ne ogrožajo življenja »reševalcev«.

Zasuti je brez ustrezne opreme, brez lavinske žolne, obsojen na čakanje organizirane pomoči

Za zaključek

Nesreča v snežnem plazu je vedno in za vsakogar stresni dogodek. Storimo vse, da do nje ne pride. Če pa se vseeno zgodi, upoštevajte naslednje:

- Ostanite mirni
- Poskrbite za lastno varnost
- Ocenite stanje
- Razdelite naloge
- Klic na pomoč (če je dovolj ljudi)
- Določite iskalno območje
- Pripravite lavinsko žolno
- Hitri pregled
- Triaža
- Prvi signal, usmerjeno iskanje, fino iskanje
- Špiralno, pravokotno sondiranje
- Odkopavanje
- Klic na pomoč
- Obravnava zasutega, transport
- Ne obupajte